

Ms 4/4

no Hand 44. l.

(1)

~~Greguss Hegost~~

~~Trany Janas kisobb költeményei.~~

1-58. l.

Az egy valamivel bekarolytva
körbelevő.

St. James Hotel
St. James Hotel

St. James Hotel
St. James Hotel

Az egy gill
a veres karabna
keresztet

Greguss Hegast: Herany János kisebb költeményei.

Nem is tudom, hogyan akarják a P. Napó
hasábas dűlőin, a tárcsá műve mért kerítésében sólani,
Herany kisebb költeményeiről. Ezen kisebb költemények
között egy-egy oly nagy, hogy szépségeiről nagyobb köny-
vet lehetne írni, mint a két kötet együttesre, melyben
valamennyiök benne van. Baj még az, hogy bírálati,
vagy inkább dícsérési műsótárunkban már kifejezés
nincs, melyet, ezen költeményekről sólva, kellő si-
kerrel lehessen használni. Elhoptak, elcsontottak predeti
jelentesőket a „gyönyörű”, „jeles”, „kitűnő”, „fen-
séges”, „nagyos”, „remek”, stb.; ugyanígy el-
csontottak, hogy szinte legkevesebbet jelent, ha vala-
mely népműre csak azt mondják, hogy „kép” — a
mi pedig, predetileg, túlbajdonképpen legtöbbet, min-
dent jelent.

Ez utra bennünket a nemzeti elfogult-
ság ~~jelölt~~ terelt, mely azonban tapasztalatlanul
saját tárgyában bírja nem csupán mentességét,
hanem igazoltatását: mert indoklásul a legnemeseb-

Handwritten text, likely bleed-through from the reverse side of the page.

Handwritten text, likely bleed-through from the reverse side of the page.

Main body of handwritten text, appearing as bleed-through from the reverse side. The text is dense and covers most of the page area.

Handwritten text at the bottom of the page, likely bleed-through from the reverse side.

öné, azon törekvése szolgált, hogy meg legyen bän-
 tallanul minden, amit nemzetiiségünk kilátásból
 megalapítására predeti és állandó kifejezésre, s köve-
 nek új támogatására, mint határozott köntornakészítésre
 példakéntek találtunk. Innen predt, hogy a gyön-
 gébb kísérleteket belátásokon mindig tulbecsölve, mint
 megannyi nagy sikert üdvözlünk. Innen predt,
 hogy az irodalmi kontárokat sem mertük kaptafá-
 jokhoz visszarientani; örültünk a szaporodó meny-
 nyiségnek, s szeret kinyitunk a parányi minőségre.
 Kéval: a hasafias köcsörletből származott irány oly
 egyoldalúságba csapott át, hogy az elfogulttársok, predt
 miveltségű írtelmerek gyakran kinevetthettek beemün-
 ket, midőn apróságokkal kértedünk mint magunk
 is nevetjük a segény szerencsét, kik valami dírdal
 üvegírásságokban gyönyörködve, odavettk írtók ara-
 nyúkat, a hasanleső temperónak. Kéval föltűn-
 ditott és föl ^{is} ~~szem~~ búsult nemzeti prouknak, pá-
 lyáitunk nem csak töve van, de annyiirámennyire
 kiregyengedet is; a pályacélt mindig tisztábban
 fogjuk fel, és nem csak néünk feléje, de munká-
 kedveel és egyetemben csak meggyünk is utána:
 s most már igazán nem számunk rá, hogy
 nemzeti hínágból legyessünk s a magyar

művekre csak alsóbb mértéket mérjünk albaal-
marni. It mérték azonban, ha egyetemes is, vál-
tozik az egyenlőségek szerint, melyekre alkalmas-
ni kell: mert a mértéket, mely szerint bírálando
a műven igazságtalan művésben nyújtja át. Egyik-
nél igényünk sem lehet arra, mit a másiktól ok-
vetlenül megkívánunk. Egyiket tanítanunk kell,
a másiktól magunknak tanulnunk. Dícséret
ostando, a kisebb tehetségeket, ha sorsalkommal
parosul; megróvás illeti a nagyobb tehetséget, ha
csapongó, vagy hanyag. It gyönyögből bátorítás
kell, ami nevétséges volna az erősebb irányában.
Főakarát a kezdő iránt, ha reményre jogosít, éppen
oly multhatlan, mint — egyenesen mondva — rossz-
akarát az iránt, ki elhatározottan kegyetlen. It elyet
ki kell korbaicsolni a gúny minden ostorával.
Dírtélet illeti az igaz szerepszerűséget; kineveltetlenül
le kell rántani a tartufferi szerepek álarcát;
kinevelés nem válik ártalmára az elbizottak.
Másikép kell elbánni a közönséggel, másikép
járulni a mester elé. De mindegyik jelleg mi
sok-félé árnyalatban tűnik elő, s mi sokféleképp
kell változni a bíráló eljárásnak: pedig figyelni
kell mindenkire, mert az eljárás minden helyes-

sége, a felvett mérték helyes voltától függ.

Valamint bizonyos vonalon alúl vége szakad a megrovások jogosultságainak (oly műveknel, melyekről azt mondják, hogy bírálaton alóliak); szintugy bizonyos vonalon felül a dicséres, magasztalás is elvesti becsét, s a bírálat átváltozik magyarázattá. Teranyról a bírálatnak jóformán csak magyarázói lehetnek van.

He magyarázatnak példetche kell rendelkeznie, s ez oka, hogy oly bejósmaek találom, s sorok megirását. Ha rövidre fogom, általánosságban maradok s legfelsőbb némi jellemrész adhatok; — de hiszen ennek is a példetcheek megtörtént, mindenoldali vizsgálatain lehet csak alapulni! Ha egyes példetcheek fejtegetésébe rendelkezem, mindenesetre a legfőbb részbe valami kerül ki Talam alól. — Történ még az is van a dologban, hogy Teranyról nem egynek, kétnek, háromnak, de igen soknak kellend írniok, mert az ő költéséek, oly egészen különálló és mégis egyoverminet oly egyetemleges, hogy egészen his irodalomnak, Terany-irodalomnak kell különbe sportasulnia. Sokoldalúságát csak sok oldalról megfigyelés után lehet felmutatni; s többek közt. Rendelés, összerfűgésén, példetcheiben egymással a pányas, kimerítő bírálatot egy magam nem adhatok,

— csak várlatot. Várlatamat tehát csak éppen vár-
latnak, sőt kevesebbnek, egyben adalékának, más-
ban legfeljebb utjelölésnek hívomom néretin. Tu-
dom, hogy a nemet nem tudja, mily kínoset bír
Stranyban kit más nemetek irigyséin fognak to-
lunk; és tudom azt is, hogy én jóha egy magam
hová ~~mielőtt~~ ^{regiot} nem adhatok: —, de hová-
járlok legalább a közsé mintha, s plunodon
költeményeiről egykét érevelétemet azon meggyö-
sölésel, hogy ez éreveléteknek bizonyosan ont-
ságok lesz további kiegészítéire, sőt helyel máso-
sításokra is.

Véte, ki Stranyra nem a legmagasb mé-
tétet ~~nem~~ alkalmasnak. Ért a stranygolek so-
kott olvasót kiennem kell, ne legyen káféjéreseim-
ben semmit frásinak s jétsen minden söt e-
redeti jelentőre szerint. Egyes kifogások, me-
lyek vagy külsőre vagy pedig általában van
az emberi láthóre (tehát nem költői lényegre)
vonathók, nem csökkenthetik Strany becsét sem
senki semében, a ki megemlekenen Horátnak,
itt teljesen alkalmasnak parairól:

„ — ubi plura nitent in parvum, nan ego
parcis

"Offendar maculis," —

elgondolja, hogy egyes faltokat is, melyeket másutt
erre sem volt az ember, itt éppen a mindenfelé
szórási fény nagysága ter láthatóbbakká. —

Hogy minden felreértést elhárítsak, megjegyzem,
hogy művészi sikeret tekintetében — mi a fő —
semmi kifogás nem fei Stranyhor: mert hi lehet,
hi kell egyenesen mondani, hogy a magyar költők
sorában Strany az, ki legértékesebb öntudattal bír az
által, mit művészi összehangnak sokas nevesen,
s mi tulajdonképen azon belső idom, mely a mű lé-
nyege, azon "forma," mely "dat esse rei." Stranynak
dusgárdap költői jellemével az elméleti műveltség s
a legrészkényebb írás oly erősen egybeforrtak, hogy
egy-egy műve, ha más tekintetben sikerülttlen
is, de mindig műgón.

A nagy költő szabadon, alkot, újat terem,
és alkotásai mégis oly meglepőleg találkornak s
helyes elmélettel. Ezt sohasem akarja, sohasem
fogja hinni a nyersen maradt, kívált alsóbb-
rendű génie; — de Strany nagy példra erre is.

Strany költészetében uralkodó hangulat a melankó-
lia, mint műveiben futrássok, szenvedélyes jellemű,

esendes bánatban gyönyörködő, túrésre lemondásra haj-
landó. Világfájdalmi perenclelt a gondviselésben meg-
bízás, és a nemlékezés ereje puhilik. A természet nép-
séje, a családélet bája boldogítja. Konfúzi bánata
nem riánt, nem zaklat, nem gyűjt, de melegít és szinte
barátságos pinnit szedve. A pen vet lobbot, mely mült
lelkeseleket pinnel; állandó fény az, mely a lélekben
is megállandósul. Igar, mely jérese, midőn költői lelke
tutkából vissravetődik, a fájdalomat tüvölőre, bájosóra
teszi. Ha palamire, úgy Terany költeményeire illik
az, cdes fájdalom "bifogás, Goethenek, "nave könyek-
ben." A pen mondau, hogy az nem veszedelmes, meny-
nyiben a lágyabb ledelet elbetegitheti; de népszerűti
nemponból nem lehet ellene bifogás.

Ezen hangulatnál fogva természetes, hogy Terany
günnya, ha olykor bánni pros és kemény is, solasem
len károendő vagy sérelmes. Pista jérese, mely als-
paul pen petve minden költeményben, megőrja őt, hogy
günnyának fulánkja, ha, csip is, de mérges ne legyen.
Aron gúnny, mely nem szenved meg a tréfát, szornoskodva
mely sajnátkorással fejéri ki; a hol aronban lehet, a
naiság kellenrülájába állított, s ehkor naisága hu-

morra emelkedik. Vagy talán meg kell fordítani a
tételt, és nem azt mondani, hogy nevetségessége humoros, de
azt, hogy humoros mutatja magát nevetségessé — ?

Szonok nemet a magyar; a romániaság na-
gyon átment költészetünkbe is, mely általában véve
rhetorikus jellemű. Nagyon szeretjük a népi stílust, se-
legyen bajunkra vált, hogy elfogadtuk akkor is, mi-
dön semmi egyéb nem felelt a hatásra, s megelégedtünk
az úres, de pipra hűvellyel. A szonokhi elem tételt
Vörösmarty költészetében látni látni a magyar méltán pre-
verbiel szonokhológiájuk. Nagyon meg van az elem Per-
semyben is, meg van a két Tűsfaludyban is; sőt
elkezdte lobban Petőfit is. E sajátosságuk tulajdoníthatni
sok részben, hogy költészetünkben oly kevés a kedé-
lyesség. Aranyban nincs rhetorika, ő csupán kedély-
ség. Itt hol csak egyegy kedélyes vonást alkalmazhat
szóhasznunkatja pl. Aron költészeink, melyek
híváltak a kedélyesség köréből annak képet, oly bá-
jölök, miniket e fajban csodái költészetünk éppen
nem, sa neimetek is angolok költésze is csak
nagyon semmelen mutatnak pl. Altkon van Arany
igazán ottlón, — s ha mindennél jó is, de legjobb

otthon. Itt alföldi síkján, az egykori magyar nép
kört, család körhelyénél, melynek feje a királyi
sütő és a sövényre bódognak jött magát a költő. Csak
egy műve, a Családi kör "szűk körű" utalón
is olvasót. (Műveik kötet, 1-6 l.) Bene vicit, qui bene
latuit.

Merőn azt mondom, hogy Stranyák semmi szo-
nokias sem nincs, azt is vele mondom, hogy írása
mindig igazak. Ő nem fog magára semmi aláírót,
nem kockáztatik bánatával, nem szenved. Ment
a túlkéntől, de a valódi érezt proteljezen s egy szemmel
gyöngyöden tudja képeben lenni.

"Képeben lenni" helyett mondhatnánk volna: "tárgy-
lagosítani." A tárgylagosítás jele Stranyák oly ki-
való mértékben sajátja, hogy talán ez képezi művein
egyéniségének legjellemzőbb vonását. Rendkívüli tárgy-
lagossága öve, mely őt egy résről minden alapvető c-
pekeletétől, s az őt, hogy úgy mondjam, birtalanul
azon írásnak írta, melyek őt csak egyenlő
illetik, úgy, hogy ilyenkor (igaz szerkesztéssel) híres
írásnyba csap át; - és ugyanazon tárgylagosságnál
fogva hajlik más résről azon költői mód felé.

melyet leírásnak szokás nevezni.

A költő mintegy kifelől akarja igazolni, mi bel-
 kében történik: 1) a nemzet összes tagjaiban hullain-
 sá, érzelmeket beszívja, saját lelkét mintegy sugárzó-
 tájévé, gyújtópontjává teszi a közönségetnek, s a közönséget
 mely — kifejezetlenül — szétbontlik, összeragva, képpé
 foglalva, igaz, hogy csak éppen visszaadja nekünk mint
 közös sajátunkat, de már mint öntudatunk sajátját,
 mint világos ráismerésként, mi addig is csak homályos
 érzés volt; 2) a külső világ túlnemlényesből keresi a
 világot egyes pontokat, tömböket, állít össze cso-
 portokatokat, melyek a belső világnak hasonlatosai,
 s ezekre jelenít mintegy jellekben tárgy leírásit-
 ván, a jelenlétű lidon keresztül viszi át a ma-
 sikk lelkebe, s csak képeket láthatunk festeni holott é-
 pen a képek nézetével teremti elő más lelkeben
 a kívánt hangulatot. — Röviden Aranyt kitűnő
 tárgylagossága ráképesíti, hogy nemzetiünk horkoltájé,
 másodszor pedig, a női alkíváló értelemben festés-
 költő legyen. A leírás az ő eleme: leír, midőn jel-
 szél, midőn érzelmek tolmácsol; epikai, lyrail, al-
 kotaiak festészetén járulnak. Leírás virtuositásánál
 fogva tudja korát is úgy festeni, mint senki. A leírás

aus dem Jahre 1848.

Die erste Sitzung des Reichstages am 18. März 1848.
Der Reichstag trat am 18. März 1848 in der
Königsplatz-Saal in Berlin zusammen. Der
Präsident des Reichstages, der Fürst
von Hardenberg, eröffnete die Sitzung
mit der Lesung der Erklärung des Reichstages
an das deutsche Volk. In dieser Erklärung
erklärt der Reichstag, dass er die
Verfassung des Reiches zu erneuern
bestrebt ist, und dass er die
Einigkeit und die Freiheit des
deutschen Volkes zu erhalten
bestrebt ist. Der Reichstag
beschloss, dass er die
Verfassung des Reiches zu
erneuern bestrebt ist, und
dass er die Einigkeit und die
Freiheit des deutschen Volkes
zu erhalten bestrebt ist.

aróban, ne feledjünk, mindig csak eszköz marad a költőnek; Strany is csak eszköz, de legfőképpen eszközül használja, sohasem célul: mert a leírás, vala-
mint az egyenítés (melyet Agreay kiárólag a szín-
művek egyedüli lényegül követelt), maga nem lévén
időn, csak szükséges kereklet, mód lehet, kiegészítő
kellék - a műcélra.

Szelesebb és képzeletbeli értelemben minden költő
egy résről horköltő is, más résről pedig festő;
Strany neve aróban mind a két kifejezést lego-
rosb érteleme szerint, per eminentiam, kell vernünk.
Strany hivataiához méltán, nemcsak magát, de nem-
re érlelni rajzolja, ezt ismerteti meg úgy szólva
önmagával, midőn hangot az műletnek, melynek
egységében az egész nemet fiaival ismerjük fel
együtt. Strany a horkangulat tolmácsa, és a nemet
aroképfestése. Festi a hangulatot úgy egyetemes-
gében, mint szintén egyes jelenségek keltette mor-
nataiban. Egyetemes jelleműek p. o. Tölben * (I, 1),
Letérem a lantot * (I, 69), Leszel * (I, 169), Silverter-
cjen * (I, 165), It költő haraja * (I, 190), It dalnok
bija * (I, 231), Iti sorvágás * (II, 71), It költőt

leni halmon * (II, 236). Tréfás gúnyját rithmizáltan meri-
jegyzetben e magas körben hullóinról írnak; de for-
dulnak elő mégis játékos sorok is, mint, p. o. az Al-
halmi vers * (II, 62). Rendszeres jelleműek egyes mor-
samatokra vonatkozóan: Grakó sírján * (I, 8), It
lantos * (I, 50), Emléklapra * (I, 38), E... G... nak *
(I, 91), Emléknyek * (II, 218). Az olvasó természetesen
fogja találni hogy csak pínket említet, s reál-
tes magyarázatokba nem eszékbe, az utánavise-
gélést magára az olvasóra hagyom.

Terany alkalmankoró tárgyilagosságában
kereshetnénk azt, hogy elleni látköre rendszerint
a kor látköreinek magasához s terjedelméhez van
szabva, sított korlátoltabbnak, elfogultnak mutat-
kozik a szemlélkezés. Így p. o. a Grakó sírján *
minni költeményt csak keserű gúnynak vehetnénk, s
gúnya - magast nemcsak - mégsem gúny,
mert a követ - dobók a kifejtett nézetek alapján
teljes joggal dobhatják követeket s igazán nem
a hatottnak van igaza, de az elő * It Fiamnak *
minni szép költeményem (I, 58), azon csüggedt szem-
szemlélkezés, hogy a földön, és sorozabban e
földön nincs számunkra üdv; de itt a hitbeli,
vígaz enyhit, még veszt az Évek, ti még

jövendő jövek (I, 65), vagy a mint egy alélt voin-
dor (I, 226), minnőkben nagyobb csúc nem ellen-
szórá a jöttöcsé bontató hataiat. Erőteljes
felfogás az egyenlőség jövesitása malkosik a Gau-
dolatok -ban (I, 187). Humoros tréfa kúndi le
a világhajdalmat. It viláig feliratu qimysorok-
ban (I, 224). Gyönyörködésnek bős sokan viláig-
hajdalmas költeményekben, melyek, ha költséül p-
rednek, bizonyos tekintetben nagyraemelt lehetnek;
én határozott ellenszennel pisztettem minden min-
jót, mely csak fájdalom, minden ellenszennel-
köl. It ellenesem nem lehet seccé, mert cloen
alapok. En hízem, a költséi igazság, a min-
pereti ártóhang okvetlenül megkérőzja a fáj-
dalom ellenszennét, ha csak egy üdítő vonásan
is, de legnebbem valamely diadalmas, nagy csúc-
ben. It csúc lehet más fájdalomba is, az ellen-
szórándó fájdalomnál erőb s hossz képest ese-
lehet jelleme nem bankató, de jövesitő fájda-
lomba beréptve. Képesheti olykor az ellenszennét
maga a tárgyalaí mód, kiváltheppen a humoros
tárgyalás. Elvet, teljes erőnyü elvet fejes hi a né-
met költsé mondása: „Neciter ist die Kunst“.

A művészet sokasem lehet „derűre ború” vagy „borúra ború”, — de mindig „borúra derű” vagy „derűre még nagyobb derű.”

Én sem mesze elvált tértünk utunkról. Szifogáson csak egyköt, felfelt megneveztem költeményre illeti Aranyt, ki — mint egyik plején nem mulasztain megjegyezni — már művelésénél fogva, igenis tud az enyhítéshez, s a meddő fájdalmat semmi tartalommal, a lenkharított prösitövel, a kisebb fájdalommat nagyobbbal is, de tetre kelto, nem pryncato fájdalommal, a kétséget tréfával, gúnynyal, humorral ellensúlyozza.

Telelleges volna ezek után még megjegyezni, hogy Arany költeméte — már mint igazi költemet is — semmi, semmielő és semmieltető költemet.

Költemetének azonban még egy fő ismérvet meg kell jelölünk. Ezt Erdegyi határozott és találó rövidséggel úgy fejezi ki, hogy Arany, az öntudatos népiesség kiváló képviselője. O a magyar, s különösen az alföldi magyar nép jellemének tolmácsa; és pedig legműbb tolmácsa: mert először a valódi felfogás és hirta idej prejével, sával művészi öntudattal emeli az

életet költenetűbe; másodszor pedig a tő magyar nyelv-
 vet, eredeti forrásból merítve, szinte mindenhatólag
 és mégis csak magyarosan tudja kezelni. Művei bi-
 romságok, mily hűven, mily gyöngéden s mily erőtelje-
 sen lehet magyarban, és csak tiszta magyarsággal,
 a gondolatok minden kis árnyalatát kifejezni. Itt for-
 ditók ugyan csak mélyen használtak be a magyar
 nyelv (nem a magyar nyelvtem) ismeretűbe, hogy csak
 tűrhetőleg is adhaszák vissza más nyelvű trany
 költeményeit. E költeményekben a legbölcsebb tanul-
 mányi forrás nyílik a bölcsésnek is, ki műnava-
 kat keres, melyek — mint Vischer szépen mondá — a
 tárgyaknak végtelen rövidítései, abbreviaturái. Ezen
 virtuositás a nyelv kezelésében kiterjed a versre is
 ennek szeréjére, és hangokára, a mértékre és rímre.
 Többan is korábban trany föléjték, hogy annyi szép
 versidomnak adott új életet, melyek ha csakon is,
 de törvényt képviselve, eredetileg és a tökéletesedés be-
 lyegével, tündörcék volt föl a népköltészetben s a nép-
 költészet körébe állt régibb írónk soraitan, s melye-
 ket az újabb kor hanyagolni kezdett s idegenekkel
 váltani kezdett. Trany az eredeti alapra, a nép kö-

gibt es keine andere Möglichkeit, als die, dass die
Menge der in der Natur vorkommenden
Moleküle, welche die Eigenschaften der
Materie ausmachen, in der That unendlich
ist. Denn wenn man sich vorstellt, dass
ein Molekül aus einer unendlichen Anzahl
von Atomen besteht, so ist die Anzahl der
Moleküle, welche in der Natur vorkommen,
ebenfalls unendlich. Und wenn man sich
vorstellt, dass ein Molekül aus einer
unendlichen Anzahl von Atomen besteht,
so ist die Anzahl der Moleküle, welche
in der Natur vorkommen, ebenfalls
unendlich. Und wenn man sich vorstellt,
dass ein Molekül aus einer unendlichen
Anzahl von Atomen besteht, so ist die
Anzahl der Moleküle, welche in der
Natur vorkommen, ebenfalls unendlich.

méleti körére s kifejezési alakjaira helyes költészetet,
s úgy alkot, mintha csak utánozna, mert a népi hitből,
hagyományából, erkölcsből, mintegy képi alakból
sőt művet. Abban nyilvánlik teremő lelke, hogy
az átvett holt anyagba éltető szellemet leheli s az élővő
részeket egésze kerékíti. It képen minden egyes
vonal régi ásmérésünk, s mégis az egész kép egés-
zen új, még nem látott, eredeti mű-remek.

It népéleti hagyományoknak kégyeletes hitelet-
ben tartása jellemzi mindig a nagy költőt. Így
alkottak Hómér, Virgil, Camoes, Shakspeare, Goethe
és mások, kiket nagyoknak nevezhetni. Trany
is így alkot. Csökkeni-e a költőnek teremő projekt
s hováragasztás? Legkevésbé sem, csak biztos
alapot vet neki s megőrzi íves csapongástól. It
teremő erő az átellenítésben, egészítésben nyilván-
lik. meg. It költő akkor alkothat szabadon, ha a
valót veti alapul, s a legvalóbbra néve saját
népéletünk, népének személtőre: az isten a lid,
a szoros kapcsol köte és népélet köte, az hatásának
birtokába, az oklevél, hogy ő népélet költője.

Nem szerint, Trany kisebb költeményei lyrai és

elbeszélő művekre aszlanak. Itt gúny és leírás nem képezzék költői nemet, csak módot, a gúnyos hangú verseket például a lyrai, például az elbeszélő művek köré kell besorolni; azokat pedig, melyek szinte kivétel nélkül csupán leírásoknak látszanak (de csak látszanak), a lyrai művekhez sorolni. — Ha azt állítom, hogy Brany mint lyrikus nagy, de mint epikus nagyobb, s hogy az elbeszélő költészet az, melyben nálunk korábban képez: nem mulasztatom el megjegyezni, hogy az elbeszélésben éppen azért több, mert itt lyrikus is. Itt lyrai és epikai elem egybeolvadására, melyet Brany nál tapasztalni természetessé tesz, hogy különösen feltűnik azon fajhoz tartozó művei, melyet a képzelet arthelyxás úgy néz, mint átmenetet az elbeszélő költésztől a lautoshoz. E fajba valóik a költői beszéd köréből a rege és monda; hitrege és hitmonda (legenda); továbbá a regény (ballada) és mondály (tündérmese); az idill és példázat (mely utóbbihoz tartozik az allegoria és a mese hasonlat, mesehasonlat); a románus. Mindenesek közt alig van egy, mely Brany nál képviselőre ne volna; s ha csak az elbeszélő költeményeket is venné valaki egyenként

birálat alá, a kritikáéssrevétlenül pópíratuá, talán
 könyvve is pövekeduék. Ely pöntetes bírálatba nem
 lehetvén bocsáthoznom, már a II-dik sáim alatt
 csak általánoson ügyelvém Brany költészetét
 jellemozni; most pedig tünetesb tárgyalaául csak azon
 fajtat válaotom ki, melyben Brany — az én né-
 zetem szerint — legfő tökélyre emelkedett. Ez a regély,
 vagy mint kövönsczesen nevezük, a ballada.

A népiéret a drámában nézi az eposz is lyra
 felső egysejét. Branynál, ki a lyrát oly szépen ol-
 vastya be az eposzba, szinte drámai fejlettséget talál-
 lunk már, — kivált balladáiában, melyek folfozás
 és kivitel tekintetében egyetlen műpéldányok. A
 balladában már a rövidre fogott előadás szigorú
 s a lyrai hang uralkodása kényserítik a költőt,
 hogy csak a leglényegeseb mozzanatokra tüntesse
 ki; s mert mégis az egész eseményt be kell foglalni
 keretbe, a balladaköltőnek önkénytelenül is kötele-
 nie kell a drámai előadáshoz, mely — jégyszerű
 meg előre — nem csupán bevezetésben (mint már
 csak külső nyilatkozataiban) áll, de lényege szerint
 abban, hogy a szereplők lelkiállapotaának egy-

másra jött" váltakorárai kére, nélkül és mégis
gyorsan fel-feltűnnek. Minél inkább költői, meg
a költői ilyenkor a drámai fejlekedést, annál inkább
rövidebb lesz a ballada: és ezen fejlekedést költőre-
tünk terén meg nem tapasztalt tökélyben tapasztal-
taljuk teráznál.

Terány balladáinak tanulmányozása el fogja
térni azokról a balladáról felől, meg rájuk közt is u-
gyanazok a befogadhat; s a hűk néhány kéttel se-
lőtt a „Vasárnapi Ujság”-ban balladajutalmat is
keltet oda nem-balladáról, megtanulhatják terány-
ból, mi a ballada. Ezt főképpen a költői beszélygel
szoktak összehasonlítani, legfőbb azon különbségeit
tartva szem előtt, hogy: ha hosszabb a vers, akkor
költői beszély, ha rövidebb, akkor ballada. Vagy, hogy
a ballada rövidebb, mint a költői beszély, de csak
aránylag, azaz tárgyához képest rövidebb. Ugyanazon
tárgy költői beszélye dolgozza, hosszabbra fog nyúlni,
mint ha ballada lesz belőle, mert a költői beszély-
ben mellékes részleteket is kirajzolhat a költő, nem
kell tárgyát sorozom összehasonlítani, kényelmesen ha-
lódhat elő, meg is állhat, vissza is mehet, sőt

íradozhat, — mi a balladában mind nem szabot.
 Savit mégis lehet mutatni töltői beszélyeket, melyek
 — ha csak a sorokat olvassuk — rövidesebbek egyik má-
 sik balladájánál. Itt rövidség fogalma tehát nem
 egyáltalános, csak párteszes ítélemben pseudo.

Ha szabatosan meg akarjuk különböztetni
 a balladát a töltői beszélytől (mely utóbbinak
 körébe a rege és mondaja bealó), a következő
 három ismeret kell mindig szem előtt tartanunk:

1) a ballada hangja mindig lyrus; nem
 annyira eseményt mond el, mint inkább az e-
 semény lelki alakait és hatását, szóval hangja =
 latot, de azért mégis az elbeszélés alakját tartja
 meg; — hogy azonban a kettes feladatnak meg-
 felelhessen, okvetlenül szükségesé lesz, hogy

2) előadása minél tömöttebb tömörebb legyen,
 csak a lényeges, fő mozzanatoikat szembeöktető,
 hanem sokat minél elősebben jelleve, úgy hogy az
 egészben ne is eseményről, hanem esemény alap-
 ján s ennek körérette csak egy esemény, illetőleg
 esemény lássék elötüntetve, s ha mégis ne-
 helán kettesen, csak mint ellen- vagy mellététel

egészítsék ki egymást. Az előadásnak, ezen tömörség-
jelleget a ballada gyors menetét, s az teszi szükség-
sre a rövidséget, kivánatosabb a drámai fejlettséget.
Havann a tömörség, nem engedve a rendezésnek, hogy
egymondjaim fogamatok elbeszélést, a balladának
némi szaggatottság, vagy jobban, szakokra osztás
sínét költőre. E szakok mintegy jelenetei a bal-
ladi dráma, melyek külön-külön fókusz jelzik
a jelleműgyek, de mindig az egy uralkodó han-
gulatot is fejezik ki. E szakossággal fogva írhat-
juk a szabályt,

3) hogy a balladának egymással időnként tö-
kéletesen egyenlő s egyenként külön-külön kis egész
képes versszakokra kell osztva lenni, s a költsé-
sek igen kivételes esetben szabad valamely szakot
(rendesen csak az utolsót) néhány taggal, vagy egy
sorral megtoldani. Hogy pedig a szakok egyenként
is az egésznek hangulatát, jellemét fejezzék ki, erre
néve az időnek saját egyformaságán kívül jó
szóhasznát, s a sor-ismétlés, mely egyrészt
helyreállítja a látvány megismert fogamatosságát.
Ezt teszi a ballada a refrén, mely azonban

nem, ötvöztelenül kelléke: mert a mely balladában csak a refrain hoz egyseget, abban a valódi, belső, egyseget már hiányzik; hol pedig ez utóbbi megvan, ott a refrain csak az alaphangnak ki-külső visszhangja, mely emlékeztetéssel a hatást hatványozza s alkalmasításában folytonos alkalomserűsége felől terbiomságát. Itt refrain a balladában, az mi a görög drámában a kór; - de valamint a dráma elhagy, s most már el is van kór nélkül, így a ballada is elhagy refrain nélkül, bár ez mindig a ballada szépségei köré tartozik.

Lyrnai hang tehát, tömör rövidség s formai szigor a balladának kellékei, s egyetemes mindazon ismertető jelek melyek azt a költsi beszéd körébe tartozó művektől megkülönböztetik. Valamivel egyszerűbb s a költsi beszédhez közelebb álló az úgynevezett egyszerű ballada, mely nem csupán jelenetekre, hanem — hogy a hasonlat mellett maradjunk — felvonásokra is alkalmi. Minden ily felvonás, vagy nagyobb orákhoz egy-egy balladát képez magában, külön tárgygyal s hivatkozik külön perszónákkal is, de mégis úgy, hogy valamennyi orákhoz együtt csak egy egészen összekapcsolódik. Terveztetnek ezen minálább balladái

benélynék, vagy jobban balladassornak balladabőr-
nek. Példárai Tragynál „Is egy levány“ (II, 144-157),
mely át fő szakaszból áll. Példá cseleinék bor- és
veresnyja, mely őket Egerbe a magyar sívesen látta
levegylek ellen hajtja, továbbá az egyi vígalom és han-
rakelés, végre a cselek bünködése (első, harmadik
és ötödik szakas.) csak befoglalásul, keretül pol-
gárnak a képhor; a második szakas, midőn
az ifjú belopáskodik kedveséhez, mintegy staffage;
és a balladabőrnek kögét, a tulajdonkepesni balla-
dát a negyedik szakas képei; Is ifjú tavarni ké-
sül; kedvese, bajt előzve, nem akarja keresztelni;
de az ifjú megy; az utasán a cseh rablóok gyilkol-
nak, s megölik őt; kedvese ki, utána, megborzolni
halálát; addig harcol, míg egy dárda hű szívét
bejárja, s ő sepien oda rogy kedves halottjára.

Is egész műnek összerakható mesteri. Itt hang
minden szakasban a jelenés természetével egyet.
A szakasok egymásutánjában természetes rend és
mégis ellentét. Itt boldogító szerelm (II-ik sz.) s a
boruló szerelm (II. sz.) képei, mint az egész jótom-
nak két gyupontja, csak azon jeleneteknek közeje
különíthetők be, a hol állanak, mert csak így elvon-
hatni teljesen és ártatlannál mindegyik szakasnak

the first of these is the fact that the
the second is the fact that the
the third is the fact that the
the fourth is the fact that the
the fifth is the fact that the
the sixth is the fact that the
the seventh is the fact that the
the eighth is the fact that the
the ninth is the fact that the
the tenth is the fact that the
the eleventh is the fact that the
the twelfth is the fact that the
the thirteenth is the fact that the
the fourteenth is the fact that the
the fifteenth is the fact that the
the sixteenth is the fact that the
the seventeenth is the fact that the
the eighteenth is the fact that the
the nineteenth is the fact that the
the twentieth is the fact that the
the twenty-first is the fact that the
the twenty-second is the fact that the
the twenty-third is the fact that the
the twenty-fourth is the fact that the
the twenty-fifth is the fact that the
the twenty-sixth is the fact that the
the twenty-seventh is the fact that the
the twenty-eighth is the fact that the
the twenty-ninth is the fact that the
the thirtieth is the fact that the
the thirty-first is the fact that the
the thirty-second is the fact that the
the thirty-third is the fact that the
the thirty-fourth is the fact that the
the thirty-fifth is the fact that the
the thirty-sixth is the fact that the
the thirty-seventh is the fact that the
the thirty-eighth is the fact that the
the thirty-ninth is the fact that the
the fortieth is the fact that the
the forty-first is the fact that the
the forty-second is the fact that the
the forty-third is the fact that the
the forty-fourth is the fact that the
the forty-fifth is the fact that the
the forty-sixth is the fact that the
the forty-seventh is the fact that the
the forty-eighth is the fact that the
the forty-ninth is the fact that the
the fiftieth is the fact that the
the fifty-first is the fact that the
the fifty-second is the fact that the
the fifty-third is the fact that the
the fifty-fourth is the fact that the
the fifty-fifth is the fact that the
the fifty-sixth is the fact that the
the fifty-seventh is the fact that the
the fifty-eighth is the fact that the
the fifty-ninth is the fact that the
the sixtieth is the fact that the
the sixty-first is the fact that the
the sixty-second is the fact that the
the sixty-third is the fact that the
the sixty-fourth is the fact that the
the sixty-fifth is the fact that the
the sixty-sixth is the fact that the
the sixty-seventh is the fact that the
the sixty-eighth is the fact that the
the sixty-ninth is the fact that the
the seventieth is the fact that the
the seventy-first is the fact that the
the seventy-second is the fact that the
the seventy-third is the fact that the
the seventy-fourth is the fact that the
the seventy-fifth is the fact that the
the seventy-sixth is the fact that the
the seventy-seventh is the fact that the
the seventy-eighth is the fact that the
the seventy-ninth is the fact that the
the eightieth is the fact that the
the eighty-first is the fact that the
the eighty-second is the fact that the
the eighty-third is the fact that the
the eighty-fourth is the fact that the
the eighty-fifth is the fact that the
the eighty-sixth is the fact that the
the eighty-seventh is the fact that the
the eighty-eighth is the fact that the
the eighty-ninth is the fact that the
the ninetieth is the fact that the
the ninety-first is the fact that the
the ninety-second is the fact that the
the ninety-third is the fact that the
the ninety-fourth is the fact that the
the ninety-fifth is the fact that the
the ninety-sixth is the fact that the
the ninety-seventh is the fact that the
the ninety-eighth is the fact that the
the ninety-ninth is the fact that the
the hundredth is the fact that the

külső - külsőjellemei jelenségeit, melyek együtt vére
mégis összehangos érzetet teremnek. Titánó, mivoltát
a gyönyörűség, melyhez a második és negyedik sor
kora van tárgyakra. Ott a madár (népelt szerint a
szerelem hímjébe) jelképe alá rejtődik a szerelemi ta-
lállomás. Ott a véres borot, a nőiséggel nem jól egyen-
viáshozást, a kétségbeesés fájdalma takarja és ino-
kolja, azon egy csop, mely a keserves mely vértől, a
leányzó felér kebelére fűcsent, mint a sebes tű-
rőt. E negyedik szakaszon él Arany azon szabad-
sággal is, hogy az utolsó versszakot egy fél sorral
megtoldja; hanem a toldalékos fél sor ontszerűs to-
dalék, mely a fokozás végfokát, befejezőleg s kibé-
kületen mutatja föl. E nehogy valaki ezt felesleges-
nek higgye, ha valaki mégis annak akarván hinni,
a toldat plőtli két sor - midőn kezét adja a lány
diadalmas halálának - kötéprimék által van
négy felé kitérítve, hogy a négy főmozgást an-
nál jobban kitűnjék, melyekhez végpontja
- mint ötödik - éppen a toldott fél sor.

Nem említve az angol és skót balladát (A
Dismal moorland tower, I, 62; és Sir Patrick Spens,
II, 79), melyek fordítások, csak az predetiéről a-
karok még egyetnást megjegyezni... Csak egyet-

mást megjegyezni, azon előleges kijelentést ismételve, hogy Arany balladái műveltségük maradványak felett költészetünkben, s azon reményt táplálva, hogy később valamikor tán lesz alkalommal részletesebben és egyenként fölhatni felőlük.

Itt Rongyosné (II, 54), V. László (II, 84), Mátyás anyja (II, 181), és László Klára (II, 240) című balladák történelmi alapon támaszkodnak. Rongyosné-ben a nő mint harcos férjnek harcos, de férje iránti szeretetből harcos hitvese, Mátyás anyja-ban a nő mint anya van jellemesítve. Itt utóbbiban, hol a magyar nőről mint hűvös szereplő, s hűvös költői prófétia alkatának és a versideom tüntető jellege már magokban találva festik a líhegő, pihető anyai vágyat. V. László-nak szépségét a természetű finomságának szembe-tekete a párbeli hangulataival, s viszont a király s a nádorok között egymástól féltékenykedő ellen-teszt képei. Ennek utáirata László Klára Egy harcos-a mely néhány nappal előtt a Pesti Napló tárcájában jelent meg. (Lásd az 1886-dik n. sz.) László Klára gyönyörű tárgyalás tömörség, azon szomat, próza fokozata, eleven sűrűség, lelektani finomság tekintetében a legkiválóbb példányok egyike.

Az említett balladák a nemzetiéletből merít-
vők; Agnes asszony* (II, 152) és az Sziva fiai* (II, 223)
viselet a népiéletből. Hangjoknál fogva emlékeztetnek
a skandináv népek balladáira, kivált Agnes asszony*
fölkialtó refrainjével. De azért mindehétől töltet ma-
gyar, és proci. Az elsőben a megörült folyama, a
masszáiban a gyermek kerestekéje és félénk
pontos lelektani fejtegetéssel van járva. Mind-
egyiknek tárgyát a bűnös, ocsém bűnhődése képezi;
s a bűnhődés oly tragikái preji, mint a jó tragé-
diában.

Esodakatos tündéralkotásu mű. Bor vitéz*
(II, 232), Hasonlít Goethe, Erlkönig*-jéhez; tárgya-
nál fogva rokonság Bürger, Lenora*-jával, hanem
est úgy művészi szerkezte, mint költésének finom-
sága és proci tekintetében messze föltutimlja. Bor
vitéz plesik a csatában; jegyesének hívul viszi
elestét a kis pacsirta; az apa mászor akasztja fegy-
ver adni a leányt; de a leány csak Bor vitéz neje
lehet; kinegy utána az erdőre, éji órák, midőn
kísértet jár; s megcsúsznik az elhunyt Bor vitéz-
sel. A halott a halottak országába viszi ma-
gával az élet. A kísértetnek iszonya festi, fél-
képezi azon országnak fájdalmát, mely az élőma-

radtat az elhunyt kedves után sírba viszi. Található ké-
s fájdalomra nem lehet mint amelyet Strany itt festett,
és melyet a nép holtcsücsé is használ nyugvni tárgyára.
Pirger is népi példaként merítette használni halba-
adóját. Itt kísértetiesenket iszonyat azon természetessé-
sai, hogy a mi halva van, életet harnak. Itt kísérteti-
sében élet és halál egymásba jätönnak, élet és halál
— természetileg egymást hiároik — együtt vannak.
Itt borzalomnak pschichébl foka, midőn az élet i-
szonyodik a haláltól; főfoka, midőn az élet a ha-
lálba vágyozdik. Ezen vágy, a mohóság a halál
után van. For viter-ben mésterileg ecsetelve. Itt kísér-
tetiesnek visszássága és kiáltassága van mindenütt.
Egy vonás sincs, mely életet, arányt jelentene, csak tá-
pálól is. Minden soron rajta van a "halva élet" kísér-
teties sűrűsége. Itt képekben elhagyatasság és szabadás,
halálkélés és halál, bánat és gyásnak helye. Stübe
vén a nap sugara, — valóhordyúl bérren, rotgyán,
— hűs nél cövent parvota fialat ... Itt rájék, vad, az
első mely vágyat hánny ... Itt lamb, se fény, csak a ki-
sérteti, mely még borzantabb az éji sötétnél. Még elvenebb
mogyas sincs: az his parcsirta nem is repül, csak moogy,
csak hallag. Itt fáj az élet, itt csak halálban az
mód.

Mestre peretne, ha a penahivók művet jétele-
tiben akarnám tárgyalni; miért lát pontat sem,

s midőn e szakant - szinte akarathatánál - befejezem,
még csak a ballada sorainak mesterséges de művészi-
leg mesterséges prozailitására figyelemmel kell lenni az olvasót.
Mindon vers-szakból két sor jutni fog a követendő vers-
szakba, mindegy így, hogy azon két sor, mely az elő-
bi szakban páros helyen állt (második és negyedik
sor), a rákövetkezőben a páratlan sorok helyeként
fogadják fel (az első is harmadik sort). Az így fejlődő
ismétletek a refránt pótolják, s az így jött - és to-
vábbesengése egyik szakból a másikba egybeolvadó
összhangjával mintegy takarja, és leplezi azon kínos
széttagolást, mely a költeménynek tárgyában a
szakokból s mely csak a verssorban van fel (mi-
dőn t. i. a lágy meghalt és kedvesével egyesült). Az
ismétletek azonban - midőn repteljes következő-
séggel időnkint visszahangszanak - az egyenlet
kiegészítésére szünetet is provokál, azonkívül pedig
az itt különösen jellemző megfigyelhetőség soros és
refrágáns folymatosságát olvasatának s minde-
mellett az előadás szabatoságát, tömörségét nem-
hogy csökkenti, sőt emeli.

IV. Szavak költészetének jellemzői és leírásai emli-
tem mint azon előadásai módját, melyet Szavak leírás-
lag szert használni s melynek alkatmányaiban
a "előadás". Ezen állítás bizonyítására nem kellene
egyéb, mint valamennyi költeményt részletes magya-
rával előterjeszteni az olvasónak. Erre azonban

most itt sem ter sem idő. Egy két mutatványra kell
szóvalhoznom, melyek magokban is fogalmat, adhatnak
leírása jellemzői, s leggye taníthatnak mily mester
szóval a leírásban, költői festés s jelzésben.

A költői festést s jelést tulajdonképpen a leírások
tartalmak, a leírás alkalmaként neveltem; de ha
szóval, nem általános értelemben veszem a leírás
fogalmát, ugy csak a hármát (leírás, festés, jel-
zés) igenis külön kell egymástól választanunk.
Leírás alatt hosszabb részletekre terjedkedő rajz kell
értem, melyben több vonás együtt alkotja meg az e-
gységet. Festés alatt értem azon, egy vonással egyet-
megalkotott képet, melyet Didrot franciaúl, micro-
glyphic poétique - nek nevezett el s Homer, Virgil,
Racine is mások munkáiból vett példák alapján
igen jellemzően fejtegetett *). Ely szóval megvá-
lasztásában áll, melyek - jelentésükön kívül - már
csak hangzásukkal is képmásolják azt, a mit a
költő fel akar tüntetni. Fontos itt a szóval hosszú vagy
rövidsége, magán- és mássalhangzóinak minősége
és összehangolása. Itt a költő nem a szóval, de
hangokkal fest, és nyelvénél fulánkban kerentet ho-
ra nemünkbe a képet. A szó rajzát hangzóival festi
magát, illetőleg azt, a mit jelent. Ezen költői fes-
tés már természetesen egyik nyelvben könnyebb má-
sikban nehezebb, egyikben nagyobb, másikban kisebb

*) Lettre sur les sons et mœurs poétiques éterében.

könnyű lesz, mert lehetőségünk föltétlenül a nyelv hang-
rendjére s hangcsopordására fejt magában.

Így például a francia nyelv nagyon alkalmat-
lan ily költői festésre, a magyar viszont egyike a
legalkalmasabbaknak. De a költő mindig csak
érintővel, ajándékba kapott teremtő plinájából, me-
rit, midőn így fest; mert csak költői festés képes-
sége azon elemek egyike, melyeket szervezni, támlá-
ni nem lehet, csak kifejezni. Hasonlóan eredeti ké-
peség a jelzés is, mely szintén egy szóval, de
nem a szó szerinti által mint a festés, hanem a
szó jelentésével, tehát értelmi lényegével, egy szóval
és találva jellemezni tárgyát. Nem merem ideo jótallá-
ni, de úgy hiszem, Goetheben olvastam, hogy a leg-
teljesegebb író a költőnél a legkönnyebben lehet
megkülönböztetni ha az ugynevezett epithetonokra
vigyünk. Ezek a költőnél csak általános-
ságban szokás, szokások, jeltelések, a megjelölendő
tárgyon majd tulmenők, majd innen maradók lesz-
nek; míg a teljesegebb író epithetonzai mindig jél-
zőek, melyek sokatmondó és újonságukkal meg-
lepnek, és körülhatárolásukkal gyönyörködtetnek,
s helyességükben korára igazolhatóságukat, a legjobb

ismertetők és magyarázók. Ha a mondottak után az olvasó tényleg foyalmat alkothat képszerű magának a jelkésről, tudni fogja egyresemint, hogy jelkésnek az ábrázolásra való szavak szolgál-
nak, tehát az ugynevezett melléknevek, az ige-
szók, s az igeik, módjaikkal együtt.

A leírásnak és jelkésnek között áll, s amattól ph-
er átmenetet képez a hasonlítás, mely igen segít
a kifejezést s a költői előadásnak egyik nevezetes
módja, melybe azonban korántsem lehet a költészet
leíróját helyezni, mint azt írónk egyikre nemrég
állította. Hasonlításba helyezni általában a költ-
észetet, még nagyobb tévedés, mint az egyenlőséget val-
lani s minni egyenlőségek. A hasonlí-
tás félig leírás, mert a feltüntetett egy vagy több
jelölés magát a célbaért tárgyat jelölő; köze-
ledik azonban már a jelkéshez, a mennyiben
a hasonlatul használt képeknek csak éppen egy,
t. i. azon mozanata érveinyesül, mely a hasonlított
tárgyat jellemzi. Ha több az összehasonlított vonás, a
hasonlat annál közelebb jár a leíráshoz, és pedig
akkor az allegorikai leíráshoz. Sok példával le-

hetne mutozatni, mily találva tud stany hasonli-
tani. Egykor szinte kifogyni nem bír az egymással
találkozó hasonlatokból, s mintegy erőszakosan sa-
lítja meg hasonlatai sorát; mint például St. Vigor-
találkozásban (I, 87):

Női a tűzhely ridgy hármak,
Női a féncké kis madárnak,
Női a harmat sorsja gyopár,
Női a bakesam, egy sebre,
Női a lámpa sötét jében,
Női az árnyék forró, dőlben, ...
S mire nincs nincs szó, minson kegyet:
St. vagy uchem, oh költőiet!

Vagy, midőn családjahez hívainkorok (I, 222):

Mint a madár a féncké,
Sorsja páros hűvös pír,
Mint a gyermek anyától:
Vagyom én a nyájas körbe.

Néky röviden és találva jéki Ráchel tampa fáj.

dalmát a követhető kép (I, 213):

Oly mélabús, kietlen nyugalom,
Mint a romok felett vagyom.

A gyermekek legyilkoltatását ezen hasonlat foglalja össze (I, 218):

Éme, a szép tavak kivevő az éből!

A körs fájdalom képe (I, 233):

A lombosok jere nyájcsé
És a paták gyás csörrenése ....

A harnis tann-ban (II, 67) az öngyilkos

^{felé}
Gad tart, hol kintat és az övön,
Hol a fonyó habok, leaáltván a mélybe,
Fejüket befurják a parás foveinybe.

A két utolbi példában van némi példánk a feljebb említett festésre is; ugyancsak a követhető

Colours & textures (p. 1, 2, 3)

Very melodic, rhythmic, expressive,
light & pleasant to hear.

The symmetrical rhythmic pattern is somewhat
for (p. 1, 2, 3)

One, a very strong sense of pulse

The first rhythmic figure (p. 1, 2, 3)

The following are examples
of the rhythmic pattern...

The rhythmic pattern (p. 1, 2, 3) are examples

These are the first two examples
of the rhythmic pattern, which is
very simple and easy to hear.
The first example is a simple
rhythmic pattern, which is
very simple and easy to hear.
The second example is a more
complex rhythmic pattern, which
is also very simple and easy to hear.

hasonlítás első sorában (II, 46):

Lágyan zsongó habok

Ézer kis csillagok

Rongyotnak a Dunán.

Mintéint a leírás és jelzés közt a hasonlítást találjuk jétuenereti másmak, úgy a leírás és festés közt is, nem bizonyos közepes mód, melyet nem tudok jól egyetlen sorral megfigyenni. Ahha, a mit festésnek neveztem, abban hasonlít, hogy mintén a fűnek fest, hanem különbözik jímét abban, hogy a papnak nem (korosabban) hangzását, de inkább csöcsét hasonlítja festéint. A leírásból kiemelkedik az által, hogy nem egy sorással, nem egy sorre fest, mintán a hangcsét, hangmenet kitüntetésé nagyobb tét igényel, az ismétlést szükségessé teszi. Mint hogy a mádot különösen az ismétlés jellemzi, lehetne hangismétlő leírásnak nevezni. Legjobb példára erre a csok rablócsapat utrakelésének leírása, hol a két tagonként nétdanabolt két sorban, kétszer négyes ismétletben, a lovak rabatos kocogását véljük hallani (II, 145):

Handwritten text at the top of the page, likely a header or title, including the name "Lafayette" and other illegible words.

Main body of handwritten text, consisting of several lines of cursive script, likely a letter or document. The text is written in French and includes phrases such as "Monsieur le Ministre", "J'ai l'honneur", and "Veuillez agréer".

Mint a holló, mint a felhő;
 Mint az aranyk, mint a pello —
 (Ely sötét arany sájjal
 A csóvány had messze nyargal).

Ely hangismétlő leírás van, "Skercharia" ben (I, 122):

Élet kére vi jó Kadova,
Csilloz villog nagy pelsőre;
Törül körül hős Gyula vőre,
Omlik bomlik a sokaság.

A hangismétlő leírásról tartottuk még az egyre-
 verett ikeresek halmorára. Erre is szép példát nyújt
Strany midőn — "Foka őrdögé" ben — a gyors oldal-
 borda galibáskodását írja le (II, 11).

Durrog idebb — tovább ....

Thyenkor van aztán csett-csatt plé's hátra,
 Porogat és hany-ret, tör-rombol pakasra;
 Mindem ingóbingó tövel-hegygel össze:
 Szegény Foka csak nagy csethük-böthük közte.

Mintán több példában láttuk, hogyan alkalmazzuk
Strany azon közepek módokat, melyeket a hasonlítás =
 ben a hangismétlő leírásban ismerünk föl, látna

van még tulajdonképi leírásai; festései s jelképeiről
sólamunk.

A leírásokat terjedelmökben hely süke miatt nem
vehetem át; csak körül tehát csak megjelölök né-
hányat, s az olvasó nézze meg aztán a gyűjtemény-
ben. A jelképekre néve is csak a gyűjteményre u-
talok, mert csak, bármely lapra nyissunk is, minde-
nütt bőven találjuk; egyebet pedig a jelképről tise-
tább fogalma van mind az író, mind az olvasó kö-
röségnek is, hogysen sükeéges volna példákhoz min-
tegetni.

A leírások között — kikapva inkább, mint vá-
lagatva — a következőket említem; a dögkálál (I, 28-30);
nyíl menése (I, 36-37); a daluak katasá, termé-
ségi képekben (I, 51-53); a magyaros ősi vár,
Katalin herdeten (I, 97); az ablakból leendő Katalin,
a csónok és, s azon hápraát, mintha alatta a torony
is pingana, mindlusa (I, 108-109); a pereluresk talál-
kása (I, 112-114); a párnép láomgása (I, 129);
az öreg Kúnyos háborgó lelkiismerete s a várbeli harc
(I, 131-135); a rohes (I, 137-139); a rémalak lát-
ványa (I, 140-141); — az ebek csaholása a Flajnali
kürt ben (I, 206); a falusi hatnóp (II, 1-6); a

lapon "késztő" Ture haborgása (II, 166-168); stb. Arany
leírásait, eleven színés mellett, a németalföldi festé-
sét hűségé jellemzi; mely azonban a költő tiéna,
feltételesen vélekedéssel fogva mindig a művészt határain
belső marad. Csak egyszer volt Arany - mint em-
leksen - hű, az írás soránára *) ; s megvallom,
nem tudom neki megbocsátani, hogy az őrz. Benne
"letélti tényekkel" vissza veritékét s két őrz. markán s
nedvet eldörögte: " - Leírásainak azonban - hogy a
II. cikkben mondottat ismételnem - valódi mű - íté-
ket az költőre, hogy a leírások nem magakban
és magaként vannak, de mindig a szépséges hán-
gubát keltésére szolgálhatnak.

Valószínű feltevésem, Statalini *ből idéve egy két
leírást; úgy vélekedek azonban a festésre is példát.
Mondom a költő (I, 146) azt mondja, hogy
a két levélte összeroppant, —

his nem hallja az "összeroppant" szóban a két néző
fegyverrel egymásba csapását? — S hi nem éri
a hűségfestést, sion sorokban (I, 152), melyek a
kétcsébeesett apr. koráját, jáját, habotáját másolják?

*) Lásd "Toldi csejé" -t, a 18-ik lapban.

Uolto aiban a kacraj
 Fajja hivoduk is a jaj
 Tomak, csapongó, vad szerélyel
Hahotavé tördelőik séblyel.

Isomom, nagy halotti gyűléskorot látnuk, magunk
 előtt, körülvevő a visszapjott, mely fájdalom préré,
 és halljuk a temetőben dal bányadt, tompa sugá-
 sít az egy sorban (X, 126):

Púson bígott lassú gyászúrk.

Itt a hangfestést különösen a merő bosszú ta-
 gok, a legmély^{magán} hangú (ii) hármias ismétlete, a
 ketűs „bí”, a mely hangok uralkodása (csak az „é-
 nek”, a végtő magas), és a kéthét tagú három első
 sornak egyforma időközösége és palamcsinyúts pra-
 batos különválása kepesik. Ezen hangfestéssel köp-
 sejben talán csak Vörösmartynak azon sora ér föl,
 melyben az egyenlő sorn festve:

Itt Elbornának mennydörgése söl.

(Alldorot, I. felv.)

Neiöta Brany leirásaiól berélek, minsiy tollam
 alá akar csuoni azon mezejgyás, melyet most a csakk
 végibe akasztok, s mely nem egyéb, mint folnólítás ha-

rai festészeinkhez: tanulmányozzák stranyt! Ott bő-
ségben vannak példák arra meg arra, azelőtt, azelőtt
tárgy, festés, cseteré való! És e tárgyakból nem csak
ihletet, még konkrét utasításokat is meríthet a fes-
tész. Nem e művés a művésnek legilletékesebb uta-
sítaja? ... Csak Katalin, Verchár, a Család
szór jeleneteire emlékeztetek, és balladákra, kü-
lönösen Porvité-re is, mely utóbbiból megkato-
rjái tündérképet lehetne kiválasztani. Rajta hát fes-
tészek!

IV. Csak a volna e pikareszk - bár más tehé-
telben ugys, csak a - ha végül még különösen
nem valószínű arról, a mit a költői művészet mes-
terességének nevezhetni: az egy, nevezett technikáról,
azaz magáról a versék csimabánáról. Ott ismét
bőven nyitnak alkalom részenként fejtegetni azon
gondagolást, melyben a versírás Strany által
reálisult. Technikai tekintetben Strany jelenleg
az, hogy minemű napirányára is vagy kevésbé
használt módokat hozott gyakorlatba, és igen szép
versidomokkal gyarapította költészetünket.

Nem szeretek időjezni; legkevésbé a magamé-
böl; de midőn pár évvel Frany pinneléséről abra-
rok megemlékezni kénytelen vagyok, ismétlések
és hosszas fejtegetés elkerülése végett, legabált a-
talmi azon cikkkegyemre, melyekben a sajátkegy
magyar pin elméletét tisztáztam. *) Ezzeni fejte-
getéseimot főleg Frany elméletére alapítam, s reá
hivathoztam, mint a ki első ügykegy elméletileg
megalapítani, mit gyakorlatilag oly kétféle si-
kerrel tanított. Ezért nagyon volt felesleges doloz
Gyulaitól enyem avia kútsani, a hol éppen voltam
Horony iskolájában. Csak azért hozom föl minde-
seket, hogy a magyar pinre vonatkozó magyará-
zaimra úgy hivathozhassam, mint különösen Frany-
ból elővett elméletre, ki nem hagyott semmi mo-
dot használatban, hogy a magyar pinnek körny-
nyűségét és erő, változatoságát és önállósá-
gát bizonyítsam. Így a legnagyobb sikerrel használja
fel a mássalhangzókat, mint vagy az úgyneve-
sett alliterációt, p. o. „sírba-sorba,” „huszárok-
huszárok,” „háram-háram,” „páma-póma,”
„keret-keret,” „ki mer-kivel;” és háromtagú-
lag is, mint: „bűnösök-bűnhözél,” „Judasban-

*) Lásd a Magyar versstan 177-177-ik §-ait (a 65. szór.
lapokon).

burában, " stb. Az alliteratívval találkoztunk pre-
diki formájában is, p. o.

Heus cseppet, hű csehem.

Itt, c kétszer két alliteratívban az assonancia is
emeli a hangratorvát, s a végrim még aronfelül
mintén horejainul. It végrimtől katonálló alliteratio
van a kővetkezőben is:

... Fajt a füst,
Gó a ferdő, far az üst.

Hasanlag a már fejebb más lekintetből i-
deőtem helyen:

Hol a forgó habok...

Fajóket befurják a parás fővenybe.

Obzor ifjémbé veszi a hangszlyt (p. o. " aratni-
tartani, " futhat - utat, " nyitott - itthon, " ara - nyra),
s a magyar kiejtésnek azon pokását, hogy a félhang-
sokat és picegőket pereti két önlángó kövő ket-
tőm, p. o.

... bucsuhotóv testek

... lettek a győtessek.

Nem lehet említés nélkül hagyni a kövő-
rimeket sem, melyek annyira emelke a ver-
sek hangratorvát. Nem hozom föl példaképpen
a Lantos második pővét (I, 54), mert itt a kövő-

Handwritten text at the top of the page, possibly a title or header.

Handwritten text block in the upper middle section.

Handwritten text block in the middle section.

Handwritten text block in the lower middle section.

Handwritten text block in the lower section.

Handwritten text at the bottom of the page.

ruinak sorvégénél is néholok; de utalok Rogomjinc'-
ra (II, 54) és Sibinyáni Jank'-ra (II, 246). Az utóbbi-
ban egész versszak is fordul elő, hol a paratlan szá-
m sorokban mindenütt meg van a köcsörim:

Róvia a ró, || - gyorsan hangzó

Sziszioje búakoz jelnek:

De sokialja, || meg ne hallja,

Már nyomul a hósi gyermek.

Hol kiralya, || még a tájra

Ekeme egyser visszalobban,

La vad állat || meg sem állhat:

Alma sovitya, tiri jobban.

Helljón itt még mintatvárnak Rogomjinc'-ből
is a fél szak:

Alaga rivé || Rogomjinc'

Ellenots a galyát,

Möveti a || sok dalia

Lobogós pulháját.

Az egri leánybő elafordul' köcsörinckét
már feljebb említettem. Helyenkint találhatók
Szent László' - barn is, a versszakok végelől
sorában.

Az egri szép ruina mellett, melyekről csak
mapakból is a függeléc olvasó megismerhetje

zum Vergleich in Betracht; die mittelste Periphrase
in (B, 57) ist Abhängigkeit (II, 186), die mittelste
von oben herab in Betracht ist; das ist die mittlere
von unten herab in Betracht ist.

Periphrase ist 1 - ganz ganz

Periphrase ist 2 - ganz ganz

Periphrase ist 3 - ganz ganz

Periphrase ist 4 - ganz ganz

Periphrase ist 5 - ganz ganz

Periphrase ist 6 - ganz ganz

Periphrase ist 7 - ganz ganz

Periphrase ist 8 - ganz ganz

Periphrase ist 9 - ganz ganz

Periphrase ist 10 - ganz ganz

Periphrase ist 11 - ganz ganz

Periphrase ist 12 - ganz ganz

Periphrase ist 13 - ganz ganz

Periphrase ist 14 - ganz ganz

Periphrase ist 15 - ganz ganz

magának a magyar rím plinéletét, találni — bár csak ritkán — olyanokat is, melyek, ha szabatosnak látszanak is, mégsem egészen jók. Ha például olvassuk a követhető sorokat (I, 132):

Plinéletével sírba megy:

Mint a fa, mely dőlteben egy

Férges gyümölcsöt pldobott; —

itt a „megy” és „egy” tükéletes rímek magokban, és mégis éretni hiányt. E hiány az, hogy míg a „megy” utón szünet van, az „egy” közvetlenül egy szó tartó, így valóban arany egy szót alkotja a „férges gyümölcs” — szel. Ugyaneren rím, semmi hiányt nem éreztet a követhető sorokban (I, 192):

Legjobb illatja, sánc hátra megy:

Sóles világon nincs népe shopa — csak egy!

Rímekünk kapcsolatainak sűrűsége vitte rá költőinket, hogy sorosan összetartó sorokat is, melyek között a kiejtés nem tesz szünetet (a sor vége sáncig némi szünetet mindig feltételez), egymástól elválasszanak. Így sokszor külön gyakran a névelő (a, e) a névtől, mellyel összevaló, így a költő (és) attól, amit egybehozt, így a melléknév a főnév járt rákövethető névtől, így a birtokviszonyban álló sorok egymástól. Az utóbbi két esetet már

csak fogadjuk el szabály szerint, kegyetlenségből;
hanem a két előbbi eset *) szívesen egyet oly ma-
hadásnál, melyet a költő csak utolsó munkájá-
sában engedhet magának, - éppen úgy, mint az
ásványok különválasztását, mire Pranyben
is van példa (I, 152):

... mint hisz hín =
Förös bürokrácia ajakán.

Hisz az, midőn a sorral együtt megvesszük
az átvitelt is; ehhez a him, akár névelővel, akár
közvetlenül, egészen szabados. Például (I, 129):

"Való teliát? nem csak ijedtes?"

"Környén dolgoz! mi látjuk ezt cs -"

"Pajtások, ezt elcsúszni hűn!"

"Ezt az "cs" után értelmi rímeket is követhetnek,
annél fogva nem szabadoságos, de sajármán tökéletes
a him.

Itt verselőink továbbá figyelemmel kell len-
nie nyelvünk hangrendezésére, melynél fogva
mely magánhangzók melyekkel, magasság ma-
gasakkal sövethetnek; és így azon himnek, melyek
nygynevesett közlönyünk tagban alakulnak, meg-
hívóják, hogy az előző tagok egymással melyekre

*) Mint elmondtuk példának az I. kötet 137. és 150-ik lapján.
(Ezek:

vagy magasságra nevé, egyenmőnk legyenek. Há-
nyasak tehát efféle rímek:

Hol a' haddal nyugorik,
It temetőt így nevérik.

(II, 126.)

Megcsejelve a rövid
Éjnek sötét boralmait.

(I, 153.)

Hogy sorokba jussan csakálhas von' lúny,
Be emlékeretét hátuljába verik.

(II, 34.)

Fontolva veszem meg a hangsuby is, kiváló
aly rímekben, hol nem fordulnak elő nyugtató ma-
ganhangok, melyek a néhai félreesőstátott hang-
subyt főtőhetők. Példánk példánk e két sort (I, 93.):
Sóly vidamabban, lant!

Hatha elje — s dalland!

Hogy e két sort két beübetett sor távolabb helyen
egymástól, az emelint ugyan látsz, de nem főtőni a
jím hiányosságát, mely itt csak puman erőt, hogy
a sorok utolsó tagpárjában a hangsubyos tagok
nem egy helyen állnak, de főtőselevek. Az egyik
sor végső tagpárja: „- born lant.” Ott a „ban” hang-

1. *Myrica maritima* L. var. *racemosa* L.
 2. *Myrica maritima* L. var. *racemosa* L.
 3. *Myrica maritima* L. var. *racemosa* L.
 4. *Myrica maritima* L. var. *racemosa* L.
 5. *Myrica maritima* L. var. *racemosa* L.

6. *Myrica maritima* L. var. *racemosa* L.
 7. *Myrica maritima* L. var. *racemosa* L.

8. *Myrica maritima* L. var. *racemosa* L.
 9. *Myrica maritima* L. var. *racemosa* L.

10. *Myrica maritima* L. var. *racemosa* L.
 11. *Myrica maritima* L. var. *racemosa* L.
 12. *Myrica maritima* L. var. *racemosa* L.
 13. *Myrica maritima* L. var. *racemosa* L.
 14. *Myrica maritima* L. var. *racemosa* L.

15. *Myrica maritima* L. var. *racemosa* L.
 16. *Myrica maritima* L. var. *racemosa* L.
 17. *Myrica maritima* L. var. *racemosa* L.
 18. *Myrica maritima* L. var. *racemosa* L.
 19. *Myrica maritima* L. var. *racemosa* L.
 20. *Myrica maritima* L. var. *racemosa* L.

szótagban, a „lanc” hangszótag. Hangszótag szerint
 mérve tehát, a tagok képlete: — — (rövid hosszú).
 A másik sor végső tagja: „dalland.” Itt a „dal”
 hangszótag, a „land” pedig hangszótagban. A tag-
 ok képlete tehát, hangszótag szerint, éppen megfor-
 ditott, t. i. — — (hosszú rövid). Már pedig
 „— —” és „— —” nem képezhetnek egymással
 párt.

Használni a következő is (I, 223):

Körmű is ártatlan becső
 Játék pillangója ropogást.

Itt ellenve, hogy a magyar nyelv nem
 csak hangszótag, de hatarozottan mennyiséges nyelv
 is, és hogy efféle pincét, cunélfogve nem a hang-
 szótag, de a mennyiség szempontjából kellene és
 lehetne igazolni, egy sere megcsáfogva azon verstan-
 tén, hogy a sorok utolsó tagjában a mennyiség
 mindig kötőnyos, mindig elcsóti érvényes, de a
 hangszótag nem verstan. Sőt a hangszótag éppen
 ekkor nyeri vissza teljes erejét, éppen ekkor me-
 ri vissza szabaddul sőt a vers hatalma alól.

Mennyiséges nyelv ugyanis a versben alá-
 rendelt, a hangszótag a mennyiségnek; fejlet-

lenebb irodalmi állapotokban, kezeményekben,
mellőzheti igazán — mint nálunk is történt — a
menyiséget, hanem mellőzi rendszerint a hang-
súlyt is, és csupán a tagok praxist és a sorot-
keteket veri tekintetbe (mint azt régebb verseink
bizonyítják). Mílóán a nyelv hangmértékessége
gyakorlatilag és elméletileg meg van állapítva,
aranyat vetnénk oda püsterit, ha a mennyiség-
ről lemondva, csak a hangsúlyt akarjuk meg-
tartani. Itt persze azonban még egészen fölös-
leges is volna, mintán a hangsúly és a mérték
nem váltak egymásnak. Itt hangsúly, mi-
dön a versben alá van rendelve a mértéknek,
a mérték által nem irányítik el. Itt hangsúly
kimeneli a mértékileg rövid tagot a méltán,
hogy azért neherék, hosszúra terjed; és viszont
a mértékileg hosszú tag sem várta hangsúlyos-
sá mértékies nyomára által. Itt versben a két-
féle hang-kimeneteket egymás mellett írhatók,
mindegyikük révényes magában, s nem csök-
kentek egymásnak hatását. Mintegy parlancia-
nos vonalak, melyek nem metrikai egymást.
A mértékileg hosszú tag inkább anyagilag

van kiemelve, megnyomva; míg a hangszóly — mely
 mintegy lelke a sírnak — inkább szellemi kiemelés.
 Ezen dualizmusból, ha egyébből pl sem ismerünk, a
 magyar, a magyar versben nem lehet tagadnunk.
 Ugy finom világi költő, mint Strany, természetesen,
 hogy a mértékben nem alacsony föl a mérték hangszóly-
 nak; stóvedtek, a hih a hangszólyra névre vár-
 tak Strany költésénekiben valóban új valmat.
Strany fölhasználja, igenis, a hangszóly előnyeit,
 — így például több rövid tagból álló sorakban
 a hangszólyos tagot hosszúnak is veszi; valamint
 olykor az egy és különben rövid tagu sőt is; hanem
 költőink, már Strany előtt, részint öntudattal, ré-
 szint ártalommentesen, mintha így eselkedtek, mert,
 ezen eljárást a nyelv természeténél szeri szükségessé.
 Ebben áll Stranynak a részben egyike fővédelme,
 hogy igazi magyar versidomaiakat, melyek
 plinétileg még nincsenek teljes rendszerben föl-
 ismertetve, megclevenítette, megintitotta, sőt gye-
 rapitotta.

Hanmál azonban, oly versidomokat is, me-
 lyeket nem a népköltészet, hanem csak az iroda-
 lom hagyományozott; valamint népszerű költés-
 nyei menőkben is (jambusokban). Csak ezekre

kellene utalnom, a ki nem akarja látni, hogy
Trany versei nem mérően hangsúlyozottak, de
 tisztán mértékosak. Névük példaként azon köl-
 teményt, melynek címe „Létezem a lentot”
 (I, 69). Ha csak első sorát is olvassuk:

„Létezem a lentot. Nyugodjék...:”
 már látjuk, hogy ötödfelcs menő-sor van előttünk,
 melynek képlete:

— | — | — | — | —

És ugyan ez, ha csak hangsúly szerint mér-
 nők, éppen megfordítva, az ellenkező meneti sor-
 ra való, t. i. ötödfelcs lejtővé; — de Trany ha
 hangsúly szerint akarja véteni, bizonyosan már
 az első sorban a „létezem” szóval második
 tagját ékzetlenül hagyta volna. Egyébiránt
 az egész költeményt olvasva el lehet látni, hogy
 kell győződnie, hogy menőkben van írva, hol a
 hangmérték, nem a hangsúly uralkodik.

És egyenesen ki lehet mondani, hogy Trany-
 nál — megengedvén több helyt mértéki véte-
 gek előfordulását *) — mindennemű a hangméri-
 ték uralkodik, nem a hangsúly. Csak a

*) Egy példaként a bekerekéről: „Gondolatok” — hem (I. 177)
 csak a címek jók. A versek nagyobb része — akár hangsúlyt,
 akár mérték szerint vizsgáljuk — hibás.

hangsúly segítségével, még oly remek pinczés mel-
lett is, mint Stranyé, sohasem lehetne azon remp-
etességet lehelni a versébe, mely Strany verseiben
oly kitűnő. E remp-etességet kiáltésköpen az a =
kora, hogy hosszú és rövid tagok rendszerint e-
gyenlő számmal fordulnak elő, - így p. o. négy
tagpáru sorban négy hosszú, négy rövid; öt
tagpárumban öt hosszú, öt rövid; hat tagpárumban
(az ugy nevezett magyar alexandrinban), mindegyik
részében három-három hosszú s ugyanannyi
rövid. Hanem ez egy páru, hosszú és rövid ta-
gok különféleképen vannak elosztva, s ezen kü-
lönféle elosztás szabadságot és változatosságot
ad a versnek. A változást menetivel fogva, mely
a magyarban uralkodik, leggyakrabban azon elosztás,
melynek következtében ugy nevezett lengvederő
(— — — —) és tolonchi labak (— — — —)
kelethetnek. Nem jutha azonban, hogy két rö-
vid tagra következzen két hosszú, erre megint
két hosszú, s ugy ismét két rövid; - sőt az alexand-
rinban három rövidet is követ három hosszú,
vagy megfordítva. (Nem kell azonban fe-
lednünk, hogy a sor végtagja mindig kötetlen,

ugysintóni az is, mely sarmetortet kejez.) Nemesse
vetne, ha csak azt az egyet is akarnám mutó-
gatni, mely sokoldaluvá lesz így módon az alexand-
rin, de anélkül, hogy megörönnék szabatos lenni.

Nem is lehetem, hogy - mintán a költemé-
nyek leírójáról, szerkesztőjáról részint csak általán-
osságban, részint töredékesen szólottam - kintse-
jüket, versidomait részletesebben fejtegetsem.

Nem sokkalon előtérít egyenként a nebbnél nebb
versidomokat, melyekből Tranyben találhorunk;
s hallgatnom kell arról is, melyben "Zács Klára"
van írva *) s mely a tárgyhoz igen szépen
van hozzáválasztva. Egyről ahhoz csak póla-
ni, mely a legeredetibb, s nehem valamennyi
kört legjobban tetrik. Azon versidom is, melyben
"the egyileány" harmadik alakosa van írva.

Téli s nyári alakos, prami fogja, hogy
egészen magyar renygetű; ha kissé vizsgálódik,
szébe fog jutni azon versidom, mely faragatha-
nul ugyan de mégis elég határozottan fordul e-
lő, már Ginódi Kebeztjeimél, példaul:

Nagyarok jutának Töriga alá;
Nagy nép város, híben nép serege;
Négy várlaálga nép ornat hűvölle;

*) Lásd az 53.-ik lapán.

Megvizsgáljuk, akaratjok az való.

Az Strany féle versidomot mégsem lehet pen-
minta szerint elemezni. Stranynak pen versidomá-
ban a sor majd 10, majd 11, majd 12 tagu (sőt
lehetne, a versidom sértése nélkül, 8 és 9 tagu is),
a sarmetst pedig majd a negyedik, majd az
ötödik, majd a hatodik tagra esik. Hol keressük
a versidom kulcsát? — Póth Kálmán most har-
madra kinevezett engem a Hölgyfirtaiban, hogy
a magyar versstanban görög-római versidomok-
kal versösdöm. (Rekenben legyen mandre, csak
akkorhal versösdöm, melyek vagy átmentek volt a
magyar versirásba is, vagy pedig meggyőződésim
s szerint pokomak a magyar versmérték jellemé-
vel.) Most újra kinevezhet engem Póth Kálmán,
mert Stranynak említett versidomát — pen p-
redeti magyaros versidomát — görög versidomnak,
még pedig a kisebb saffói sarmak elméletre a-
lappján állítom magyarázandónak. A kisebb
saffói srt többen használtaik költőink, s az i-
dom nagyon egyez a magyar versjellemmel, a
mit is — hogy prúthol, ad homi nem argu-
mentum " at használják — Strany sorai világo-

san bizonyítanak. It kisebb mennyiségű kölcsön:

— — — — —

s ebből van kiölvessze azon gyönyörű versidom,
melyről itt szólak, s mely hírem, hogy költés-
tünkben nem fog többé műveletlenül maradni.
Herany aronban, nemely módosítással, szab-
dabba, s pártoratorabbá tevő e versidomát, reá
nyomra új eredetisége bellegét; habár gyak-
ran predeti gőgy alakjában is megratya, példá-
ul:

Éjszakai börtöl iramós a padló;
Éjszakai vőrtől síhamós a padló;
Oda bent a esch, oda bent a padló.

For 51. old. magyarosítás: *) Első fele alexand-
rin, középső sorometsével (miért is két sarmak van írva);
második fele pinteru az, csak hogy első része, egy tag-
gyalra meg van tolvor. Ezen idom meg van a
nép költésében (I. a. „Nepdalok és mondák” első köte-
tében s 380. számat.); több költemény is hasonlóan,
már régebben p. o. tingos (s. i. ifjúság című
versben). Van Petőfi-tól is egy idom vers, melynek
arabban nincs nem jut példára.

Lássuk most a módosításokat, melyek — mint
kivétel a szabályra — visszamutatónak az alapképletre,
csak annál bizonyosabban győznek meg bennün-
ket, hogy csakugyan a kisebb raffoi sorral van
dolgunk. A raffoi sort, mint a képletben megje-
leltem, sorometri pálcya két részre, s trajnyak
egyike módosítása abban áll, hogy a két rész
helyet cserél, mint például:

Magyar att a lengyelt // sívösen látja...
vagy:

Az enyein danner volt, // az enyein skarlat....
Más módosulat, hogy egyes sorokban majd
csak az első, majd csak a második rész for-
dul elő, de kétszer. Egy példának az első rész
fordul elő kétszer:

Hol az én kardom? // hol az én nyerpem?
A második rész fordul elő kétszer (mikor
is a sor egy versminta alexandrinmá változik):

Pesznyo' lovannak // sálse látam páriját.
Harmadik módosulat, hogy az első sor lába
nem mindig ugrató (— — —), de (is többnyire)
lengedi (— — —); például:

Rozgonyi püspök // palatája nyitva.

Tánét:

"Éljen Utasító! // Hunyadink is éljen!"
 "Rá'rene vendül, // rapog a dob mélyen,
 Rá'rene vendül, // kehely asorrendül..."

Ebből következik, hogy lengedi még is fordul,
 és lesz lebegővé (— — —), sőt, hogy a második
 láb — mely mint lépés (— —) egyéltől mind a
 lengedi — mind a lebegővel — szintén lebegővé gyor-
 sul; p. o.

Paripánra ki tud // igazítani rugem?

Vagy:

Idi loon, ki gyalog // ki ha épen mára.
 Terméketes, hogy ártan, az ekként módosított első
 rész is ismételhetőnek; például:

Héj ma vitérek // bittal az ébre!

Vagy, ha a "hol"-t — melyet hangszámaival fog-
 va feljebb használnak mérték — rövidnek vere-
 sítik:

Hol az én kardom? // hol az én nyergem?

Itthon egyéltől-négyenél fogva, mely egyetéről a
 lengedi és lebegő, másról a lépés közt van,
 a lengedi is lassulhat lépővé, mikor után a
 affai sor első része két lépést képez, mint

ebben:

Ég a város! ... || tűre messze lángol.
 Az egész országon csak egy sor van, mely-
 ben csupán a tagok, és sormotvet egyes a népfé-
 sorral (az első vers - csak negyedik sor); a többi
 mind olyannyire szabatos, hogy csak három he-
 lyet lehet ^{hi} mutatni, hol lépti helyett lépő van (a
 2. d. v. csak 2-dik, a 4-dik v. csak 4-dik, s az
 5-ik v. csak 3-dik sorában, mindegyik a har-
 madik végelátszó tagban.) Ezt azonban a lépő
 jellem csak hangtorlatból ered, és Őségi Guortár
 reneszánszunk szerint a hangtorlat magyarban
 nem hosszítja a tagot, — miben egyébiránt e-
 gyet ^{nem} értheték vele, s csak azt engedem meg, hogy
 a hangtorlat, ha nem több mint két mássalhang-
 zó sül, kevésbé hosszút a nyújtott magánhang-
 zónál, de mégis hosszút.

Íme, mennyire terjedt csak egy versidom-
 nak fejtegetése! Láthatja csak ebből is az absz-
 so, hogy — a mint feljebb említettem — könnyet
 kellene vinnie, ki Stranyóról részletesen fejtegető
 bírálatot, ismertetést akarne készíteni. Én
 csak egyes részletekre szíveskedtem; művei

közt — mint egyes műgécseket — csak a balladákhoz vettem némi tárgyalás, és pedig éppen nem részletes tárgyalás alá; a verseimhez közt, mintén csak egyet ügykezeim kissé részletesebben fejtegetni; a leírásra vonatkozó némaing példát is csak futólag, közelebbi magyarázat nélkül mutatnam be; — minden egyébre vére az általános jellemzés körletain belül maradtam. De még ezen körletokou belül sem terjedkezheteim annyira, hogy Aranyt állandó szerint általában a költészetben, aztán különösen a magyar költészetben, mutatnam föl. Erdekyi János megjelölé Arany helyét a magyar költészetben; de óhajtando, hogy iradalmi jelentéke minél több oldalról és minél részletesebben deríttessék föl, és ne csak ugynevezett tudósaink, hanem a nagy költőcsé is tanúja felfogmi és megbecsülni a nagy kincsét, melyhez a magyar nemzet Arany műveiben bír. Ések — kevés kivétellel — oly igari magyar és egyorer-smind egyetemes kivényn művek, melyek

nem maradnak, a mi természeti birtokunk,
de a világinak a mi tünemények közt is helyet
foglalandnak.

---

meine musikalische & literarische
Tätigkeit ist in der
Folgezeit

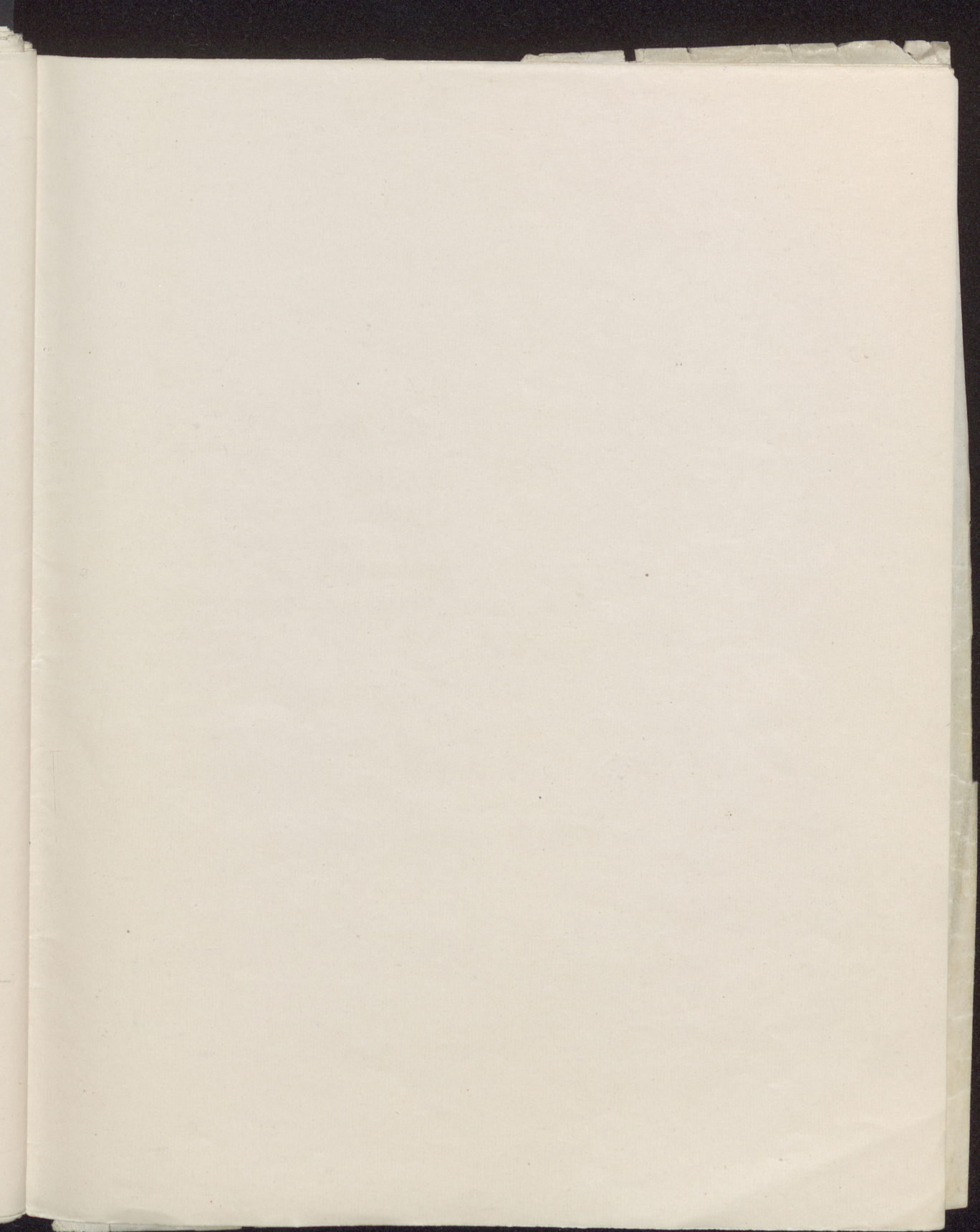

= 59 =

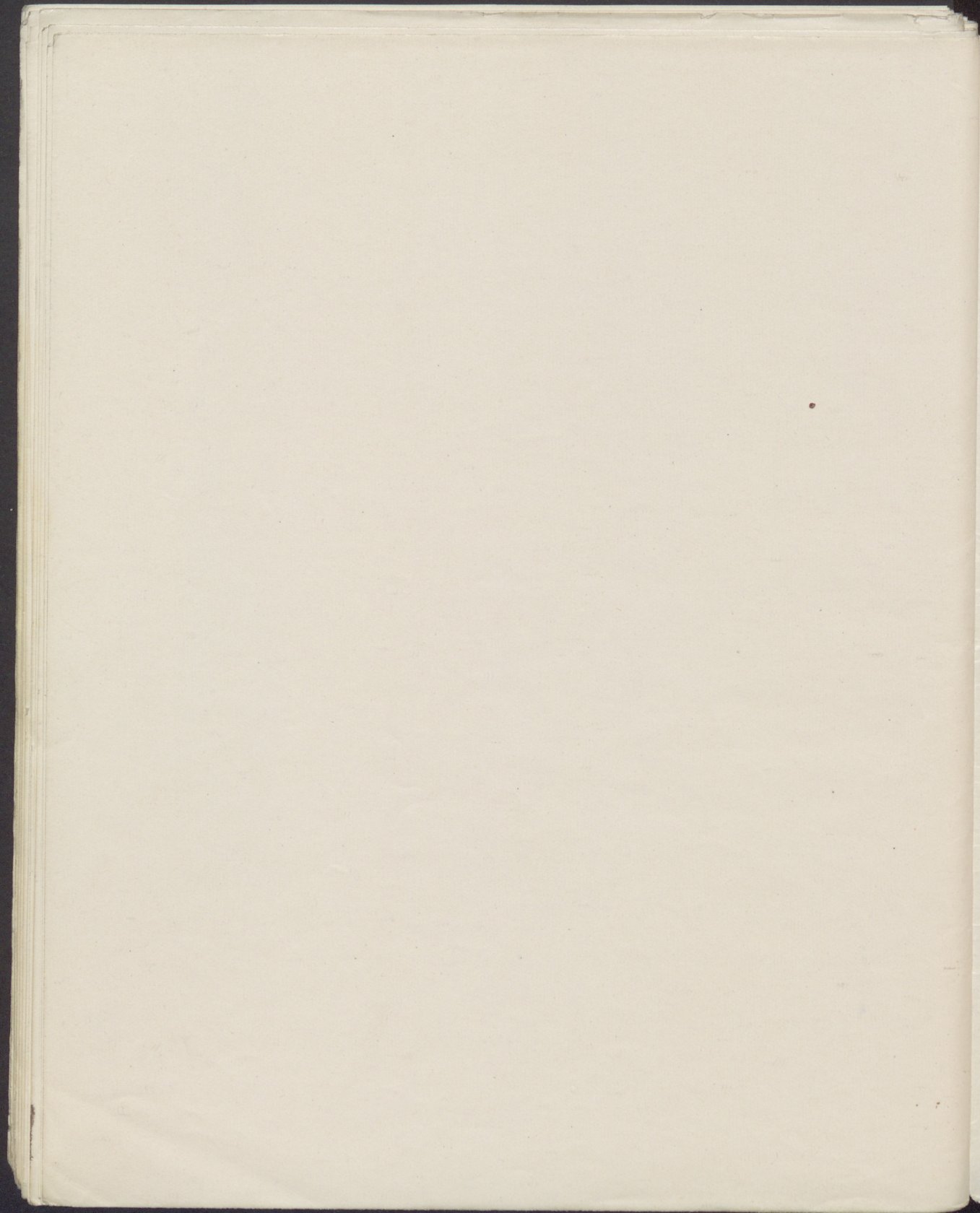

= 80 =

4. July 13
Exp. July 25-28
July 28
Aug. 26
Sept. 16-18
Oct. 28
Nov. 33-34

Dec. 31
Jan. 31
Feb. 31
Mar. 31
Apr. 30
May 31
June 30
July 31
Aug. 31
Sept. 30
Oct. 31
Nov. 30
Dec. 31

Jan. 31
Feb. 28
Mar. 31
Apr. 30
May 31
June 30
July 31
Aug. 31
Sept. 30
Oct. 31
Nov. 30
Dec. 31

Jan. 31
Feb. 28
Mar. 31
Apr. 30
May 31
June 30
July 31
Aug. 31
Sept. 30
Oct. 31
Nov. 30
Dec. 31

Szerkesztés 6. l.
Kedélyes vonásai 8.

Largyrassag 9.
népiesesség 14
melyek 15
hagyományok 16.
más elbeszélő is lehet 17
kacardai 18-

Leírás, fessék 29 s lov. példát 36.
fethingia festőkhöz 39.

Hangfestés 35

Technika 39.

ismeret 40

alliteráció 41

Köleform 42

hibás ismeret 43—

leírás 50

"utólag" 13

Egy leírás 22-23. versalak 57.

Mitől is 25

Agnes 26

Borvité 26-28

Rachel 33 (példán)

Stannio vani 33 (példán)

Toldi-esték — 37
(kitalálta egy leírás)

Katalin 36-39

Fűtő Klára versalakja
53

9.

)

>

ia

Sperberet 6 1/2

Kestyles voneur 8

Lengpessing 9

Mepressing 14

Mepressing 15

Kappessing 16

Mepressing 17

Mepressing 18

Mepressing 19

Mepressing 20

Mepressing 21

Mepressing 22

Mepressing 23

Mepressing 24

Mepressing 25

Mepressing 26

Mepressing 27

Mepressing 28

Mepressing 29

Mepressing 30

St. ulag 13

Cyn. lang 27 23

Mepressing 25

St. ulag 26

St. ulag 26 28

St. ulag 33

St. ulag 33 38

St. ulag 33 38

St. ulag 33 38

St. ulag 33 38

St. ulag 33 38

St. ulag 33 38

St. ulag 33 38

St. ulag 33 38

St. ulag 33 38

St. ulag 33 38

St. ulag 33 38